

**EXAMINATION OF THE TEXT IN 6TH GRADE
SECONDARY SCHOOL TURKISH TEXT BOOKS
IN TERMS OF STANDARDS OF TEXTUALITY**

**Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin
Metinsellik Ölçütleri Açısından İncelenmesi**

Ahmet Zeki GÜVEN¹ & Sercan HALAT² & Mazhar BAL³

Abstract

Turkish course books are the most important equipment for Turkish language teachers. Thanks to the coursebooks consisting of qualified texts, including affective and cognitive skills and prepared considering Turkish language curriculum's objectives, students develop their word attract skills besides their language awareness and language proficiency. The most commonly used materials for Turkish lessons are the course books, so the quality of texts in the course books becomes more important. Therefore, when creating text in the book, which examines the text from the field of science is necessary to use adequately. Text linguistics is the main science that analyses the texts in the course books. The subject of text linguistics is to analyse not only sentences in the text but also the whole text. Moreover, text linguistics deals with the relation with the elements that compose the text. Analysing the structure and function of text are the subjects of text linguistics. To commentate the appropriateness of informative texts which are in Turkish for 6th graders, fictional texts and poems in terms of textuality criteria is the aim of this paper. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used. In this paper, the appropriateness of the texts which are in Turkish for 6th graders coursebook is analyzed according to the textuality criteria scale that İşeri (2010) designated. As a result of this analysis, the texts in Turkish for 6th graders coursebook are not designed and selected taking account of textuality criteria.

Key words: *Turkish education, Turkish course books, textuality.*

Özet

Türkçe ders kitapları, öğretmenlere yardımcı en önemli araç gereçlerin başında gelir. Öğrencinin yaş ve bilgi düzeyine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış, nitelikli metinlerden oluşan ve Türkçe öğretim programındaki kazanımlar doğrultusunda hazırlanan kitaplar sayesinde öğrenciler, dil bilinci ve yeterliliğinin yanı sıra anlama ve anlatma kapasitelerini geliştirirler. Türkçe derslerinde en yaygın kullanılan materyallerin ders kitapları olduğu düşünüldüğünde bu kitaplarda yer alan metinlerin niteliği daha da önem kazanmaktadır. Bu nedenle kitaplarda yer verilen metinlerin oluşturulmasında metinleri inceleyen bilim alanlarının verilerinden yeterli ölçüde yararlanmak gereklidir. Metinleri inceleyen bu bilim alanlarının başında metindilbilim gelmektedir. Metindilbilimin inceleme konusunu, sadece metin içindeki tümceler değil, metnin tümü oluşturur. Ayrıca söz konusu metni oluşturan öğeler arasındaki ilişkiler, bağlar, metnin bütün olarak yapısı ve işlevi de metindilbilimin konuları arasındadır. Türkçe 6. sınıf ders kitabında yer alan öğretici metinler, kurgusal metinler ve şiirlerin metinsellik ölçütlerine uygunluğunu değerlendirmek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışmada 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin, metinsellik ölçütleriyle uyumluluğu İşeri'nin (2010) belirlediği metinsellik ölçütleri ölçeğine göre incelenmiştir. İnceleme sonucunda 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin, metinsellik ölçütleri dikkate alınarak oluşturulmadıkları veya seçilmedikleri görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: *Türkçe eğitimi, Türkçe ders kitapları, metinsellik ölçütleri.*

¹ Yrd. Doç. Dr. Akdeniz Üniversitesi, e-posta: ahmetzekiguven@hotmail.com

² Arş. Gör. Gazi Üniversitesi, e-posta: halatsercan@outlook.com

³ Arş. Gör. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, e-posta: balmazhar@gmail.com

Giriş

Metin kavramı kaynaklarda farklı şekillerde tanımlanmaktadır: Aksan (1991), Vitacollona (1988)'dan hareketle, metin tanımlamalarını tarihsel açılarından ele alarak kimi yönelimler ve farklı araştırma gruplarına bağlı olarak, sadece metin terimini kullananlar, metin ve söylem terimlerini eş anlamlı ya da farklı kavramlar olarak kullananlar biçiminde bir sınıflandırma yapılabileceğini, tanımların değişik kuramsal amaçları olan yaklaşımlara bağlı olarak gruplandırılabilceğini belirtmektedir. Beaugrande ve Dressler (1988)' e göre dil, içinde seçenekler bulunduran sanal bir sistem iken; metin, dil repertuarlarında bulunan seçeneklerin belli bir yapı içinde kullanıldıkları gerçek bir sistemdir (Akt.Aksan ve Aksan, 1991). En genel manâda metin, kendisini oluşturan tümceler toplamının çok daha ötesinde kendine özgü bir bütündür. Metin, sözcük ve tümcelerin bir araya gelmesiyle oluşuyor görünse de aslında metnin kendisini oluşturan sözcük ve tümcelerden çok daha farklı kendine has bir yapısı vardır. Bu açıdan bakıldığında metin sözcük ve tümcelerden oluşan bir yapı değil, onlarla gerçekleşen bir bütündür (Günay, 2013).

Yazılı ya da sözlü olarak üretilmiş olan her metnin en temel işlevi iletişimdir. Yazılı ya da sözlü bir metnin değer taşıması onun iletişim işlevinin olmasına bağlıdır (Günay, 2013: 33). Bu işlevi karşılamak için de yazılmış olan metinlerin belirli ölçütlere uygun olarak oluşturulması gerekmektedir. Yazılı bir metnin bu ölçütlerle olan uyumluluğu, öğretimsel açıdan da son derece önem taşımaktadır. Özellikle Türkçe derslerinde hedef kazanımlara ulaşmada öğretmene en büyük yardımcı araç gerecin ders kitapları olduğu düşünüldüğünde, bu kitaplarda kullanılacak metinlerin ana dil öğretimi sürecindeki önemli rolü daha iyi anlaşılacaktır. Öğrencilerin yaş ve düzeylerine uygun, bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış nitelikli metinlerden oluşan ve Türkçe öğretim programındaki kazanımlar doğrultusunda hazırlanan kitaplar sayesinde öğrenciler dil bilinci ve yeterliliğinin yanı sıra anlama ve anlatma kabiliyetlerini geliştirirler. Türkçe derslerinde en yaygın kullanılan ders araç gereçlerinin ders kitapları olduğu düşünüldüğünde bu kitaplarda yer alan metinlerin önemi bir kat daha anlaşılacaktır. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin belirli ölçütlere sahip olması gerekmektedir. Bu ölçütler metinsellik ölçütleri olarak adlandırılır. Beaugrande ve Dressler (1981) dilsel bir ürünün metin olabilmesi için yedi ölçüte sahip olması gerektiğini vurgularlar. Bu yedi ölçütten birisinin olmaması durumunda metnin iletişimsel olamayacağını belirten Beaugrande ve Dressler, bu yedi ölçütü şöyle sıralarlar:

Bağdaşıklık: Bir yazının metin olmasını sağlayan, metin içi ilişkileri kuran dille ilgili özelliklerin tümüne verilen addır (Günay, 2013). Bağdaşıklık en genel manâda sözcüklerin cümleleri, cümlelerin metni oluşturmak için birbirlerine hangi dilbilgisel kurallarla bağlandıklarını konu edinir (Akbayır, 2007).

Tutarlılık: Tutarlılık, metindeki mantıksal bağlantıdır (İşeri, 2011). Gutwinski (1976)'ye göre tutarlılık, cümleler ve paragraflar arasındaki ilişkiyle ilgilidir (akt. Coşkun, 2007).

Amaçlılık: Metinde yazarın okuruna anlatmak istediği mesajı net bir şekilde ortaya koyabilmesi durumudur.

İkna Edicilik- Kabuledilebilirlik: Yazarın amacını ortaya koymasının ardından bu düşüncesini delillerle ortaya koyması durumuyla ilgilidir. Yazar ortaya koyduğu bu delillerle okuyucuya aktarmak istediği mesaj konusunda onu iknaya çalışır.

Öğreticilik: Bir metin, okuyucunun dikkatini çekebilecek eski ve yeni bilgiler sunmalı, okuyucu metin sayesinde eski ve yeni bilgileri birbirleriyle karşılaştırarak zihninde tartışabilmelidir.

Duruma Uygun Olma: Metnin konusu, amacı, hitap ettiği kitleye uygunluk durumu arasındaki uyumdur.

Metinlerarasılık: Bu kavram, bir metnin ya da metinler grubunun başka metinlerle olan açık ya da gizli ilişkilerini belirtir. Her metin kendinden önce yazılmış metinlerle doğrudan ya da dolaylı bir şekilde ilişkili olup etkileşim içerisindedir (Günay, 2013). Bu kavramı ilk kez ortaya atan Julia Kristeva'ya göre, her metin alıntılardan oluşan bir mozaik gibidir; bir metin, kendi içinde bir başka metnin eritilmesi ve dönüştürülmesidir (akt. Aktulum, 1999).

Türkiye'de metinsellik ölçütleri üzerine bir sınıflandırma yapan ve ölçek geliştiren İşeri (2010)'ye göre metinsellik ölçütleri, metin merkezli, okur merkezli ve diğer özellikler olmak üzere üç temel başlıkta incelenmektedir. Buna göre metin merkezli ölçütler bölümünde; gönderimsel bağdaşıklık, değiştirmeye dayalı bağdaşıklık, bağlaçlara dayalı bağdaşıklık, eksiltiyeye dayalı bağdaşıklık, yinelemeye dayalı bağdaşıklık, eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık, konu birliği/sürekliliği, başlık-içerik uyumu, paragraf-bölüm uyumu gibi alt başlıklar yer almaktadır. Okur merkezli ölçütler bölümünde ise; amaçlılık, kabul edilebilirlik, bilgisellik, belirgin ileti, anlaşılır ileti, uygun dil kullanımı, okunabilirlik ölçütleriyle uyum gibi alt başlıklar yer almaktadır. Diğer özellikler bölümünde ise; yazım ve noktalama, ilgi çekicilik, MEB'in amaçlarıyla uyum, milli-manevi değerlerle uyum, Türk toplumunun kültürünü yansıtan özellikler, Türkçe Öğretim Programındaki hedeflerle uyum, görsel öge kullanımı gibi alt başlıklar yer almaktadır.

İlgili Çalışmalar

İlgili alanyazın tarandığında Türkçe ders kitaplarındaki metinlere yönelik dikkat çekici ilk çalışma Yılmaz ve Topal (2010) tarafından yapılan "*Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Çözümleme Yönteminin Uygulanması*" adlı çalışmadır. Çalışmanın temel amacı, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde Türkçe derslerindeki anlatı metinlerinin anlaşılmasında ve öğrencilerin anlama ve anlatma yeteneklerini geliştirmede/ zenginleştirmede metindilbilimsel çözümleme yönteminin kullanılmasının, öğrenci başarısına etkisini belirlemektir. Araştırma sonucunda "Metindilbilimsel Çözümleme Yöntemi"nin "geleneksel yöntem"e göre öğrencilerin Türkçe derslerindeki anlama ve anlatma başarısını artırdığı, onların derse güdülenmesine ve katılımın artmasına katkı sağladığı belirlenmiştir.

Türkçe ders kitaplarının metinsellik ölçütleri açısından incelenmesi ile ilgili yapılmış bir diğer çalışma, Mert'in (2011) "*8.sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Metinsellik Ölçütlerine Uygunlukları*" isimli çalışmasıdır. Bu çalışmada 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının metinsellik ölçütleriyle uyumsuz olduğu ve dolayısı ile bu kitapların çocuklara ana dil edimini etkili ve sağlıklı bir biçimde kazandırmada yetersiz oldukları belirtilmektedir.

Metinsellik ölçütlerinden bağdaşıklık araçlarının (gönderim, eksiltiyeli anlatım, değiştirim, bağlama öğeleri, kelime bağdaşıklığı) öğrenciler tarafından ne ölçüde benimsendiğinin ve kullanıldığının saptanmaya çalışıldığı "*Türk ve Göçmen Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarında Metin Bağdaşıklığı*" adlı çalışmada Coşkun (2011), Hatay'da yaşayan Özbek asıllı göçmen öğrencilerle Türk öğrencilerin yazdıkları metinleri bağdaşıklık araçlarının kullanımı

bakımından değerlendirmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre eksilteli anlatım dışındaki bağdaşıklık araçlarının kullanım sıklığında göçmen ve Türk öğrenciler arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Demir'in (2012) yapmış olduğu "*İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Metinlerinde Yer Alan Değer Unsurlarının Eşdizimsel Örüntülemeler Açısından Görünümleri*" adlı çalışmada ders kitaplarındaki metinler, metinsellik ölçütlerinden birisi olan eşdizimliliğe göre incelenmiş ve değer aktarımına yönelik eşdizimliliğin yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır.

Aydın ve Yangil'in (2013) yapmış olduğu ve yine 8. sınıf Türkçe ders kitapları üzerinde yapılan bir başka inceleme olan "*Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Edimsel Sınıflandırılması*" adlı çalışmada ders kitaplarındaki metinler Searle (2000) tarafından önerilen söz-eylem kuramına göre sınıflandırılmış, söylemlerde bildirimsel ve açıklayımsal ifadelerin çokluğu saptanmıştır. Metinlerde farklı söylemlerin ise yetersiz kaldığı görülmüştür. Metinlerde farklı söylem kullanımının, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerine katkı sağlayacağı vurgulanarak öğrencilere yönelik seçilecek metinlerde edimsel yönden farklı söylem türlerinin kullanılması önerilmiştir.

Metinsellik ölçütlerinden ikisi olan bilgisellik ilkesi ve sınıf düzeyine uygunluğun incelendiği "*Türkçe Öğretimine Epistemolojik Bir Yaklaşım*" adlı çalışmada Onan ve Arısou (2013), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin bu iki ölçütü de paralellik göstermediğini belirtmişlerdir.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik ölçütleriyle uyumları durumunun incelendiği bir diğer çalışma ise Güven, Bal ve Halat (2014) tarafından yapılan "Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Metinsellik Ölçütleri Açısından Uygunluklarının İncelenmesi" adlı çalışmadır. Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler İşeri (2010) tarafından oluşturulan metinsellik ölçütleri ölçeğine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda 5. Sınıf Türkçe ders kitabından incelenen metinler arasında metinsellik özelliklerini birebir karşılayan hiçbir metnin olmadığı tespit edilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde, araştırılan olgularla ilgili bilgileri içeren yazılı materyallerin analizi yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırma sonucunda elde edilen veriler açıklanarak analiz edilir, yorumlanır.

Araştırmanın Önemi

Temel problem cümlesi "6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öğretici metinler, kurgusal metinler ve şiirler metinsellik ölçütleri ile uyumlu mudur?" olarak belirlenen bu çalışmanın, Türkçe ders kitabı hazırlayıcılarına, kullanılacak metinlerin seçimi konusunda yazarlara yol göstereceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler oluşturmaktadır. 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunluğunu saptamak amacıyla 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde Milli Eğitim Bakanlığının genel ağ sayfasında, 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı olarak iki yayın önerilmiştir. Bunlardan ilki, MEB yayınları, diğeri ise Doku yayınlarıdır. Bu çalışma için ortaokul 6. sınıflarda okutulan, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları (2012), "İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı" içerisinde yer alan her temadan ikişer metin seçilmiştir.

Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın verileri doküman analizi ile elde edilmiştir. 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler ele alınırken tür bakımından, kurgusal metinler (N=5), öğretici metinler (N=7) ve şiirler (N=3) olmak üçe ayrılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak, her temadan ikişer metin seçilmiştir. Örnekleme yönteminin sonucunda, 5 tane Kurgusal metin (Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması, Eskisi, Bayram Yeri, Kınalı Keklik, Nasreddin Hoca) 7 tane öğretici metin (Canım Kitap, Mustafa Kemal Atatürk, Atatürk'ün Fikir Dünyası, Anadolu, Hoşgörüler Diyarı Mardin, Dijon'dan Trabzon'a, Boş Arsa), 3 tane şiir (Kütüphane, Soylu Bilgi Ağacı, Anadolu'da Bahar) metinsellik ölçütlerine uygunlukları açısından incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Amacı 6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öğretici metinler, kurgusal metinler ve şiirlerin metinsellik ölçütlerine uygunluğunu tespit etmek olan bu çalışmada İşeri'nin (2010) belirlediği metinsellik ölçütleri ölçeği kullanılmıştır. Belirlenen metinler teker teker bu ölçeğe göre incelenmiş, kullanılma durumlarına göre varlık, yokluk ve kısmen bulunma durumları tespit edilmiş ve bunlar örneklendirilerek yorumlanmıştır.

Okunabilirlik düzeylerinde ise metinlerin okunabilirlik durumları Tablo 1'de görüldüğü üzere Çetinkaya-Uzun (2010), tarafından oluşturulan okunabilirlik formülüne göre tespit edilmiştir. Bu formülde ortalama sözcük uzunluğu (OSU), ortalama tümce uzunluğu (OTU) ölçüm olarak kullanılmaktadır. Metinlerin okunabilirlik puanları hesaplanırken, sözcüklerin sayılığını, tümcelerin sayılığını, hecelerin sayılığını dikkate alınmış, ortalama tümce uzunluğunu bulmak için toplam sözcük sayısı tümce sayısına bölünmüştür. Ortalama sözcük uzunluğunu bulmak içinse toplam hece sayısı toplam sözcük sayısına bölünmüş ve bu bilgiler ışığında formül şu şekilde hesaplanmıştır:

OP: Okunabilirlik Puanı
OTU: Ortalama Tümce Uzunluğu
OSU: Ortalama Sözcük Uzunluğu

$$(OP= 118,823-25,987 \times OSU - 0,971 \times OTU)$$

Uzun-Çetinkaya (2010)'nın önerdiği bu formüle göre okunabilirlik puanları ve düzeyleri şu şekildedir:

Tablo 1. Uzun-Çetinkaya Puanları ve Düzeyleri

Puan	Okuma Düzeyi	Sınıf Seviyesi
51+	Bağımsız Okuma	5., 6. ve 7. sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8. ve 9. sınıf
0-34	Engelli Düzey	10., 11., 12. sınıf

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmanın iç geçerliğini arttırmak amacıyla öncelikle alan yazınındaki ilgili çalışmalar taranmış, bu çalışmaların bulguları incelenmiş, sonrasında bu araştırmadan elde edilen bulgularla karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Araştırmanın dış geçerliğini arttırmak için ise araştırma süreci ve bu süreç içerisinde yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, araştırmanın modeli, sınırlılıkları, veri toplama aracı, verilerin çözümlenip yorumlanma aşamaları ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Çalışmanın güvenirliliğini saptamak amacıyla 15 metin içerisinde rastlantısal olarak seçilen 8 metin diğer bir araştırmacı tarafından çözümlenmiş, elde edilen bulgular, Miles ve Huberman (1994: 64) tarafından ortaya konulan şu güvenirlilik formülüyle karşılaştırılarak hesaplanmıştır:

$$\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})} \times 100$$

Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenirliliği .90 olarak tespit edilmiştir. Güvenirlilik hesaplarının .70'in üzerinde çıkması, bu çalışmanın güvenilir olduğunu göstermektedir (Miles ve Huberman, 1994:64).

BULGULAR VE YORUMLAR

Kurgusal Metinlerin Metinsellik Özellikleri Açısından İncelenmesi

Tablo 2. Kurgusal metinlerin metinsellik ölçütleri ile uyum durumu: Metin Merkezli Özellikler

Metin Merkezli Özellikler	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	Eskici	Bayram Yeri	Kınalı Keklik	Nasreddin Hoca
Metinler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	-	✓	✓	✓	-
Metinler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır	✓	✓	✓	✓	✓

Metinler eksiltiyeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	✓	✓	-
Metinler eş dizimliliğe dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	✓	✓	-
Metinler konu birliği/sürekliliği taşımaktadır.	-	✓	✓	✓	-
Metinler başlık ve içerik açısından uyumludur.	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler paragraflar/bölümler arası uyum taşımaktadır.	✓	✓	✓	✓	-

Tablo 2'ye göre araştırmada incelenen kurgusal metinlerin hepsinde, gönderimsel bağdaşıklık ögesine yer verilmiştir. Bu durum şöyle örneklendirilebilir:

“ ‘Güleyim bari senin bu sözüne.’ dedi Gülliver’in Gezileri: **Her insanın bir dev, bir cüce yanı bulunur.** Ben **bunu** temsil ediyorum.’ ” (Artgönderim. Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması: s.14).

“**Eskicide** saç sakal dağınık, göğüs bağı açık, pantolonu dizlerinden yamalı dişleri eksik ve suratı sarı, sapsarıydı;... Hasan, şimdi **onun** sade işine değil yüzüne de dikkatli bakmıştı.” (Art gönderim. Eskici: s.50)

“ ‘A oğlum, **demirhindi şerbeti** kırk derde devadır. Demek **o** da yok ha?’ ” (Artgönderim. Bayram Yeri: s.87).

“**Sevimli köpek, tavşanlarla** da oynamak isterdi ama **bu ürkek hayvanlar, onu** gördükleri an ...” (Artgönderim. Kınalı Keklik: s.104)

“Hoca Efendi **biri** geldi, galiba **arkadaki komşu kadın.** İp istiyor.” (Öngönderim. Nasrettin Hoca: s.70).

Tablo 2'ye göre metinlerde değiştirmeye dayalı bağdaşıklık ögesi incelendiğinde “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” ve “Nasreddin Hoca” adlı metinlerde değiştirmeye dayalı bağdaşıklık ögesi bulunamamıştır. Diğer metinlerde yer alan değiştirmeye dayalı bağdaşıklık ögelerine şöyle örnek verilebilir:

“ - **Kınalı olsun** anne. Senin çocukluğundaki gibi...
- Ben de **öyle** düşünüyordum Hasan.” (Kınalı Keklik: s.106).

“Hasan durgun, tıkanıktı; susuyor, susuyordu. **Öyle** haftalarca sustu...” (Eskici: s.48).

“Ninem kıyma kebab aradı, şöyle ekmeğin arasına **bol biberli**... Aradım **öyle** kebab satan falan yoktu.” (Bayram Yeri: s.88)

Metinlerde bağlaçlara dayalı bağdaşıklık ögesi incelendiğinde Tablo 1’de görüleceği üzere tüm metinlerde bu ögeye yer verilmiştir:

“ ‘Benim forsum hiçbir çağda geçmez ufaklık.’ dedi Don Kişot **ve** küçümseyerek baktı miniklere.” (Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması: s.12)

“..... göz alabildiğine uzanan bir düzlüğe çıkmışlardı, **ne** ağaç vardı **ne** dere **ne** ev!”(Eskici: s.47)

“ ‘Olur.’ dedi **ama** gönülsüz.” (Bayram Yeri: s.84)

“Yanlarındaki beyaz gölgelerde siyah **ve** kahverengi bantlar vardır.” (Kınalı Keklik: s.105)

“Ben mi, hanım bilirsin **ki** tilki **ya** ormandadır **ya da** kürkçü dükkânında.” (Nasrettin Hoca: s.69)

Tablo 2’ye göre eksiltiye dayalı bağdaşıklık ögesinin incelenen bütün kurgusal metinlerde kullanıldığı görülmektedir. Bu durum şöyle örneklendirilebilir:

“Don Kışot yine atının üstündeydi. **(O)** Kılıcını sağa sola sallıyordu. Mikilerin çoğu **(ondan)** korkmuştu.” (Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması: s.13).

“ **(Onlar)** ‘Çocukcağız Arabistan’da rahat eder.’ dediler. **(Onlar)** Hayırlı bir iş yaptıklarına herkesi inandırmış olanların uydurma neşesiyle fakat **(onların)** gönülleri isli, **(onlar)** evlerine döndüler.”(Eskici: s.50).

“Ağaçları ne ninem görebildi ne de ben. **(Biz)** Apartmanların arkasına geçtik, yine yığınla apartmanlar... **(vardı)**” (Bayram Yeri: s.85).

“Emine teyzenin deniz dibini çağırıştran büyük bir akvaryumu, alt kattaki Salih dedenin iki kedisi... **(vardı)**” (Kınalı Keklik: s.104).

“Gel (benim) oğlum, gel... Sen de yoruldu ben de **(yoruldum)**.” (Nasrettin Hoca: s.73).

Tablo 2 incelendiğinde sadece “Nasreddin Hoca” metninde yinelemeye dayalı bağdaşıklık yer almazken diğer metinlerde tespit edilmiştir. Bu durum şöyle örneklendirilebilir:

“Kim diyor **çocuk** romanı olmadığını? Dedi Don Kışot: Bütün dünya **çocukları** okumuyor mu beni? Bütün dünya **çocukları** zevk duymuyor mu? Duyuyor.” (Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması: s.13)

“Hasan durgun, tikanıktı; **susuyor, susuyordu**. Öyle haftalarca **sustu**... Anlamaya başladığı Arapçayı, küçücük kafasında beliren bir inatla konuşmayarak **sustu**.” (Eskici: s.48).

“ ‘Bu ağacın altında **sakızcılar** olurdu.’ dedi. ‘**Yayla sakızlarını** ipe dizerlerdi. Sor bakalım **sakızcı** neredeymiş?’ ” (Bayram Yeri: s.86).

“Havanın güzel ve **güneşli** olduğu günler, balkonu **güneş** gören insanlar, hayvanlarını **güneşlendirmek** için balkona çıkartırlardı, **güneşi** iyi alamayan dairedekiler ise bahçeye indirirlerdi.” (Kınalı Keklik: s.104).

Eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık alt başlığında ise, aynı kavram alanı içerisinde yer alan sözcükler incelenmiştir. “Nasrettin Hoca” adlı metne bakıldığında eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık ögesi bulunamamıştır. Diğer tüm kurgusal metinler belli bir kavramın altında işlenmektedir.

“Konu birliği-sürekliliği” ve “Paragraflar/bölümler arası uyum” metin merkezli özelliklerin bir diğer alt başlıklarındandır. Kurgusal metinler konu birliği-sürekliliği açısından incelendiğinde “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” ve “Nasrettin Hoca” adlı metinlerin bu özelliğe uymadığı görülmektedir. Bu metinlerin her bir paragrafı neredeyse ayrı bir konudan bahsetmektedir. Metinler paragraflar/bölümler arası uyum açısından incelendiğinde ise sadece “Nasrettin Hoca” adlı metnin bu ölçütle uyumsuz olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Kurgusal metinlerin metinsellik ölçütleri ile uyum durumu: Okur Merkezli Özellikler

	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	Eskici	Bayram Yeri	Kınalı Keklik	Nasreddin Hoca	
Okur Merkezli	Metinler amaçlılık ilkesine uygundur.	✓	✓	✓	-	
	Metinler kabul edilebilirlik ilkesine uygundur.	✓	✓	✓	✓	
	Metinler bilgisellik ilkesine uygundur. (Öğrenci açısından yeni bilgi sunmaktadır.)	✓	✓	✓	K	-
	Metinler belirgin bir ileti taşımaktadır.	✓	✓	✓	✓	-
	Metinlerin iletilmesi öğrencilerin artalan bilgileri bakımından anlaşılmalıdır.	✓	✓	✓	✓	✓
	Metinlerde sınıf düzeyine uygun dil kullanılmıştır.	✓	✓	✓	✓	✓
	Metinler, okunabilirlik ilkelerine göre tam iletişim kurulabilir özelliktedir.	-	✓	-	-	-

En genel manâda amaçlılık, bir yazarın kafasındaki düşüncüyü yazı vasıtasıyla okuruna iletebilmesidir (Coşkun, 2005: 45). Kurgusal metinler amaçlılık ilkesine göre incelendiğinde “Nasreddin Hoca” metni haricindeki tüm metinlerin belirli bir ileti taşıdığı görülmektedir. Örneğin “Bayram Yeri” adlı metinde günümüzde eski bayram kültürünün olmamasının olumsuzluğu anlatılmaya çalışılırken “Kınalı Keklik” adlı metinde ise hayvan sevgisinin önemi işlenmektedir. Bu metinlerde amaçlılık ilkesi bulunması dolayısı ile belirgin bir ileti de taşımaktadırlar. “Kınalı Keklik” metni, öğrencilere yeni bilgiler sunma açısından (bilgisellik) çok da zengin bir metin değildir. Bu nedenle “K” (kısmen) harfi ile işaretlenmiştir. “Nasreddin Hoca” adlı tiyatro metni ise öğrencilere yeni bilgiler sunma açısından tamamen yetersizdir. Bunun sebebinin metnin karmaşık yapısından, belli bir ileti taşıyor olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu metinlerin sınıf düzeyine uygun dil kullanımı açısından herhangi bir olumsuzlukla karşılaşılmemiştir. Kurgusal metinler, sürükleyici bir anlatıma sahip oldukları ve ilgi çekici olduklarından metinlerde kullanılan dil öğrenciler için genellikle anlaşılırdır.

İncelenen kurgusal metinlerin okunabilirlik durumlarına bakıldığında sadece “Eskici” metninin okunabilirlik durumu, ortaokul 6. sınıf düzeyi olan, “Bağımsız Okuma” olarak tespit edilmiş, diğer metinlerin okunabilirlik durumları ise “Eğitsel Düzey” ve “Engelli Düzey” olarak belirlenmiş, bu metinlerin okunabilirlik durumlarının öğrenci seviyelerine uygun olmadıkları görülmüştür.

Tablo 4. Kurgusal metinlerin metinsellik ölçütleri ile uyum durumu: Diğer Özellikler

	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	Eskici	Bayram Yeri	Kınalı Keklik	Nasreddin Hoca
Ders kitaplarına seçilen metinler yazım ve noktalama açısından uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler öğrencinin ilgisini çekebilecek özelliktedir.	✓	✓	✓	K	✓
Seçilen metinler Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓
Seçilen metinler milli, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlara yer verilmemiştir.	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler Türkçe programında belirtilen kazanımları edindirecek özellikleri taşımaktadır.	K	K	K	K	K
Metinler görsel öğelerle desteklenmiştir.	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler Türk toplumunun kültürünü yansıtan özellikler göstermektedir.	-	✓	✓	✓	✓

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki incelenen kurgusal metinlerin tümü yazım ve noktalama açısından uyumlu olup Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygundur. “Kınalı Keklik” haricindeki incelenen bütün metinler öğrencinin ilgisini çekebilecek özelliktedir. Bu metnin bilgisellik açısından yeterli olmaması ilgi çekicilik bakımından da yetersiz olmasına sebep olmaktadır. Seçilen metinlerde milli, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlara yer verilmemiştir. İncelenen metinler, Türkçe öğretim programında belirtilen kazanımları ve temel dil becerilerini edindirecek özellikleri kısmen taşımaktadır. Çünkü bir metnin dört temel dil

becerilerinin (okuma, yazma, konuşma, dinleme) tamamını tam anlamıyla karşılaması mümkün görünmemektedir. Kitapta incelenen kurgusal metinlerin hemen hepsinin görsel öğelerle desteklenmesi bu metinleri öğrenciler açısından sıkıcı olmaktan çıkarmaktadır. Fakat kitapta yer alan metinlerin hepsinin ilgi çekici olduğunu söylemek güçtür. Buna “Kınalı Keklik” adlı metin örnek verilebilir. Bu metindeki konular yeni bilgiler içermediği ve bilindik şekilde tasarlandığı için bu seviyedeki öğrencilerin sıkılmasına yol açabilir. “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metin edebiyatımızın ürünü olmadığı için bu metnin Türk toplumunun kültürünü yansıtan özellikleri gösterdiğini söylemek zordur. Diğer metinlerdeki Türk toplumuna ve kültürüne ait özellikler şöyle örneklenebilir:

“*Hayırlı bir iş yaptıklarına herkesi inandırmış olanların uydurma neşesiyle fakat gönülleri isli, evlerine döndüler.*” (Eskici: s.46)

“ ‘Aslan nineciğim, pamuk nineciğimsen sen büyüksün, bayramın birinci günü evde oturmalısın, **konu komşu elini öpmeye gelecekler.**’ dedim.” (Bayram Yeri: s. 84)

“ Deden gezgin satıcılardan. **‘Bici bici’** dediğimiz bir tatlı satardı. Sokaklarda çocuklar hep onun **yolunu gözlerdi.**” (Kınalı Keklik: s.105)

“*İpe un serilir mi? Bir yaşma daha girdim.*” (Nasrettin Hoca: s.70)

Öğretici Metinlerin Metinsellik Özellikleri Açısından İncelenmesi

Tablo 5. Öğretici metinlerin metinsellik ölçütleri ile uyum durumu: Metin Merkezli Özellikler

	Canım Kitap	Mustafa Kemal Atatürk	Atatürk'ün Fikir Dünyası	Anadolu	Hoşgörüler Diyarı Mardin	Dijon'dan Trabzon'a	Boş Arsa
Metinler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
Metinler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	-	-	-	-	-
Metinler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler eksiltiyeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır	✓	✓	✓	-	-	-	✓
Metinler eş dizimliliğe dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler konu birliği/sürekliliği taşımaktadır.	✓	✓	✓	K	✓	-	✓

Metinler başlık ve içerik açısından uyumludur.	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
Metinler paragraflar/bölümler arası uyum taşımaktadır.	✓	✓	✓	K	✓	-	✓

Tablo 5'e göre araştırmada incelenen öğretici metinlerin hepsinde, gönderimsel bağdaşıklık ögesine yer verilmiştir. Bu durum şöyle örneklendirilebilir:

"..... **kitapları** okuyamazsak bile onları yine de elimiz altında bulundurmamak isteriz. Çünkü **onların** can yoldaşı olduğunu biliriz." (Artgönderim. Canım Kitap: s.18)

"Osmanlı Devleti bu şekliyle **çok uluslu bir yapıya** sahipti. **Bu yapı** içinde yer alan milletler....." (Artgönderim. Mustafa Kemal Atatürk: s.26)

"**Atatürk** de pek çok konuda fikir üretmiştir. Ancak **o**, aynı zamanda....." (Artgönderim. Atatürk'ün Fikir Dünyası: s.32).

"Biz **bu topraklara** sevgi çiçeklerini açtırmaya gelmişiz..... Bin yetmiş bir yıldan beri **Anadolu'da** bayram var, düğün var her gün." (Öngönderim. Anadolu: s.52).

"Nice isimler takılıp tanımlamalar yapılabilir **Mardin** üzerine. Yazılanların, söylenenlerin hepsi de az gelir **bu kente**." (Artgönderim. Hoşgörüler Diyarı Mardin: s.90).

"Her zaman bilhassa gece uyumadan önce **bunu** düşünüyorum. **Yine çok üzülüyor, yoruluyor musun?**" (Öngönderim. Dijon'dan Trabzon'a: s.67).

".....başta **martılar olmak üzere kargalar, güvercinler, kumrular, saksakağaçlar**.....Balkona çıkıp **bu cümbüşü** saatlerce seyrediyorum." (Artgönderim. Boş Arsa: s.103).

Metin merkezli metinsellik ölçütleri açısından Tablo 5'e göre, 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki öğretici metinlerde, "Canım Kitap" ve "Mustafa Kemal Atatürk" metinleri haricindeki metinlerde değiştirmeye dayalı bağdaşıklık ögesinin kullanılmadığı görülmektedir. Bu durum bu metinlerden şöyle örneklendirilebilir:

"Romancı veya şair için **yazmak nasıl dayanılmaz bir ihtiyaçsa** okuyucu için de yazılanları okumak **öyledir**." (Canım Kitap: s.18).

"**Senin adın da Mustafa benim adım da**. Bu **böyle** olmayacak, aramızda bir fark bulunmalı." (Mustafa Kemal Atatürk: s.27).

Tablo 5'ten de anlaşılacağı üzere metinlerde bağlaçlara dayalı bağdaşıklık ögesine tüm metinlerde yer verilmiştir:

"Kitaplar, hele romanlar **ve** şiir kitapları....." (Canım Kitap: s.18).

"Bu düşünce **ve** istekle Mustafa eğitimine devam etmek için annesinin **de** onayıyla Selanik'e döndü." (Mustafa Kemal Atatürk: s. 27).

"Fikir **ile** kültür arasında sıkı bir ilişki vardır." (Atatürk'ün Fikir Dünyası: s. 33).

"Dağ perileri **de** mermer taş, mermer direk getirmişler dağlardan." (Anadolu: s.54).

“..... Süryani ustaların bir kilim **veya** dantel dokurcasına işledikleri kesme taşlar karşısında şaşır kalırsınız.” (Hoşgörüler Diyarı Mardin: s.90).

“Zannediyorum **ki** biraz şişmanladım bile.” (Dijon’dan Trabzon’a: s.67).

“Boş arsa etrafındaki bina **ve** beton ormanın ağırlığını alıyor.” (Boş Arsa: s.103).

“Canım Kitap” adlı birinci metinde eksiltiye dayalı bağdaşıklık ögesine hiçbir şekilde rastlanılmamıştır. Bu metin haricindeki diğer tüm metinlerde tespit edilen eksiltiye dayalı bağdaşıklık ögesi şöyle örneklendirilebilir:

“(M. Kemal) Devlet adamı olarak ülkeyi idare ederken okumaya ayırdığı zaman daha fazla olmuştur.” (Mustafa Kemal Atatürk: s.27).

“Devlet adamı olarak (Atatürk’ün) ülkeyi idare ederken okumaya ayırdığı zaman (devlet yönetimine ayırdığı zamandan) daha fazla olmuştur.” (Atatürk’ün Fikir Dünyası: s.33)

“Hiç solmayan çiçekler açarmış bu bahçelerde. Bülbüller gece gündüz ötermiş (bu bahçelerde)...” (Anadolu: s. 54)

“Eşi benzeri olmayan kesme taş işçiliğini sergileyen yapılarıyla tamamı sit alanı ilan edilen dünyadaki ikinci kenttir. (Mardin)” (Hoşgörüler Diyarı Mardin: s.90).

“Anneciğim sana çok uzun (mektup) yazmak isterdim.” (Dijon’dan Trabzon’a: s.67)

“Otomobil ideolojisi kenti kendine göre dizayn etmiştir. (Bundan) Kaçış yok.” (Boş Arsa: s.103)

6.sınıf Türkçe ders kitabındaki incelenen öğretici metinlerden “Anadolu”, “Hoşgörüler Diyarı Mardin” ve “Dijon’dan Trabzon’a” adlı metinlerde yinelemeye dayalı bağdaşıklık ögesinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Diğer metinlerde ise bu durum şöyle örneklendirilebilir:

“Dünyada hiçbir dost insana **kitaptan** daha yakın değildir. Sıkıntımızı unutmak, donuk hayatımıza biraz renk katmak,..... için tek çaremiz **kitaplara** sarılmaktır... Herhangi bir yolculuğa çıkarken hangi okuryazar yanına bir iki **roman**, bir iki şiir **kitabı** almayı düşünmez.” (Canım Kitap: s.18).

“Selânik sokaklarında gördüğü üniformalı subaylar Mustafa’nın ilgisini çekiyordu. Bu ilgi onu **askeri okulda** okumaya yöneltti. Mustafa **asker olmak için Selânik Askeri Rüştiyesi** (ortaokul) sınavlarına girdi ve sınavı kazandı. Böylece üstün başarılarla dolu **askerlik hayatı** başlamış oldu.” (Mustafa Kemal Atatürk: s.27).

“**Düşünmek** insanlara has özel bir yetenektir. İnsanoğlu büyük dağlar aşmasını,..... **düşünebilir olmasına** borçludur. İnsanda **düşünebilme yeteneği** olmasaydı bugünkü medeniyetten söz edilebilir miydi?” (Atatürk’ün Fikir Dünyası: s.32).

“**‘Kenti terk edin.’** diyen Ford, herhalde banliyölere, şehir merkezinden **uzak semtlere** taşınan diyordu. **Kentten kaçan şehirli**, epeyce uzakta, tarlalar içinde bir çiftlik evi kurdu, oraya yerleşti. **‘Kenti terk edelim demiş.’** Ford.” (Boş Arsa: s.103).

Tablo 5'e göre metinler başlık ve içerik uyumu açısından incelendiğinde sadece "Dijon'dan Trabzon'a" adlı metnin sorunlu olduğu tespit edilmiştir. Diğer öğretici metinlerde başlık-içerik uyumu konusunda ise herhangi bir olumsuzluk göze çarpmamaktadır.

Öğretici metinler "Konu birliği/sürekliliği" ve "Paragraflar arası uyum" açısından incelendiğinde ise "Anadolu" adlı metnin bu özelliğe kısmen uyduğu söylenebilir. "Dijon'dan Trabzon'a" adlı metinde ise bu iki ölçütten bahsetmek güçtür. Diğer metinler ise bu ölçütler açısından uygundur.

Tablo 5'te de görüldüğü gibi 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki incelenen öğretici metinlerin hepsinde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık özelliği tespit edilmiştir. Bu durum öğretici metinlerin tümünün belli bir kavramın etrafında işlendiğini göstermektedir.

Tablo 6. Öğretici metinlerin metinsellik ölçütleri ile uyum durumu: Okur Merkezli Özellikler

	Canım Kitap	Mustafa Kemal Atatürk	Atatürk'ün Fikir Dünyası	Anadolu	Hoşgörüler Diyarı Mardin	Dijon'dan Trabzon'a	Boş Arsa
Metinler amaçlılık ilkesine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
Metinler kabul edilebilirlik ilkesine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler bilgisellik ilkesine uygundur. (Öğrenci açısından yeni bilgi sunmaktadır.)	✓	✓	✓	K	✓	-	✓
Metinler belirgin bir ileti taşımaktadır.	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
Metinlerin iletisi öğrencilerin artalan bilgileri bakımından anlaşılırdır.	✓	✓	✓	✓	✓	K	✓
Metinlerde sınıf düzeyine uygun dil kullanılmıştır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler, okunabilirlik ilkelerine göre tam iletişim kurulabilir özelliktedir.	-	-	-	✓	-	-	-

Tablo 6'daki bulgulara göre incelenen metinlerin "Metinler, okunabilirlik ilkelerine göre tam iletişim kurulabilir özelliktedir." özelliği hariç, "Okur merkezli özellikler" açısından, hemen hepsi yeterli düzeydedir. Ancak "Dijon'dan Trabzon'a" adlı metinde ise durum farklıdır. Mektup türünün özelliklerinin verilmeye çalışıldığı düşünülen bu metnin belli bir ileti taşımaması ve metnin konu bütünlüğünün olmaması, metnin öğrenciler tarafından anlaşılmasını zorlaştıracığı düşünülmektedir. Buradan hareketle metnin

amaçlılık ilkesine uymadığı söylenebilir. Aynı zamanda metin yeni bilgiler verme açısından da yetersizdir. Bu olumsuzluk “Anadolu” adlı metinde de kendisini göstermektedir. Bu metnin Anadolu’nun herkesçe bilindik yönlerini edebi bir dille betimlemesi, metnin yeni bilgiler verme konusunda yetersiz kalmasına neden olmaktadır.

İncelenen metinlerin Uzun-Çetinkaya (2010)’nın önerdiği formüle göre okunabilirlik durumlarına bakıldığında, sadece “Anadolu” metninin okunabilirlik düzeyinin 6. sınıfların düzeyi olan Bağımsız Okuma olduğu, incelenen diğer metinlerin ise 6. sınıflarının okunabilirlik düzeylerinden yüksek olduğu (Eğitsel Okuma ve Engelli Düzey) tespit edilmiştir.

Tablo 7. Öğretici metinlerin metinsellik ölçütleri ile uyum durumu: Diğer Özellikler

	Canım Kitap	Mustafa Kemal Atatürk	Atatürk'ün Fikir Dünyası	Anadolu	Hoşgörüler Diyarı Mardin	Dijon'dan Trabzon'a	Boş Arsa
Ders kitaplarına seçilen metinler yazım ve noktalama açısından uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler öğrencinin ilgisini çekebilecek özelliktedir.	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
Seçilen metinler Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Seçilen metinler Milli, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlara yer verilmemiştir.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler Türkçe programında belirtilen kazanımları edindirecek özellikleri taşımaktadır.	K	K	K	K	K	K	K
Metinler görsel öğelerle desteklenmiştir.	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
Metinler Türk toplumunun kültürünü yansıtan özellikler göstermektedir.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Tablo 7’den de anlaşılacağı üzere, öğretici metinlerin tamamının, “Ders kitaplarına seçilen metinler yazım ve noktalama açısından uygundur.”, “Seçilen metinler Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygundur.”, “Seçilen metinler milli, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlara yer verilmemiştir.”, “Metinler Türk toplumunun kültürünü yansıtan özelliklerle göstermektedir” özellikleri açısından uygun birer örnek olduğu söylenebilir. İncelenen metinlerin, Türkçe programında belirtilen kazanımları (tek bir metnin okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin hepsini tam anlamıyla geliştiremeyeceğinden) edindirecek özellikleri kısmen taşıdığı görülmektedir. “Metinler öğrencinin ilgisini çekebilecek özelliktedir.” ve “Metinler görsel öğelerle desteklenmiştir” özelliklerini sadece “Dijon’dan Trabzon’a” metni karşılayamamaktadır. Metnin anlaşılabilirlik düzeyinin, öğrencilerin bilişsel düzeylerinin altında kalması bunun temel nedenidir. Dolayısı ile metin, öğrenciler için basit düzeyde

kalacağından ilgi çekicilikten de uzak olacaktır. Önceki bölümlerde bu metnin metinsellik ölçütleri açısından yetersiz olduğu ifade edilmekteydi. Bu eksiklik aynı şekilde “diğer özellikler” başlığı altındaki ölçütlerde de kendini göstermektedir.

Şiirlerin Metinsellik Özellikleri Açısından İncelenmesi

Tablo 8. Şiirlerin Metin Merkezli Metinsellik Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi

		Kütüphane	Soylu Bilgi Ağacı	Anadolu'da Bahar
Metin Merkezli Özellikler	Metinler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	✓
	Metinler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	-	-	-
	Metinler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	-	✓	-
	Metinler eksiltiyeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	-
	Metinler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	✓	✓	-
	Metinler eş dizimliliğe dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	-	✓	-
	Metinler konu birliği/sürekliliği taşımaktadır.	-	-	-
	Metinler başlık ve içerik açısından uyumludur.	✓	-	✓
	Metinler paragraflar/bölümler arası uyum taşımaktadır.	-	-	-

Tablo 8'deki bilgiler doğrultusunda kitapta yer alan üç şiirden ikisinde gönderimsel bağdaşıklık öğelerine rastlanılmıştır. Şiirlerde yer alan gönderimsel bağdaşıklık öğeleri şöyle örneklenebilir:

*“Kalpte ışık, gözlerde fer,
Önde oldun **sen** her sefer,
Milletimin şan ve zafer,
Takı sensin **öğretmenim.**”* (Ön gönderim. Soylu Bilgi Ağacı: s.44)

*“**İlkbaharı** geldi Anadolu'nun,
Silifke'de çiçek açtı şimdi.....
Çukurova cennetidir **bu ayın,**
Ayдын ili efelere dar şimdi.”* (Art gönderim. Anadolu'da İlkbahar: s.82)

Tablo 8'e göre üç şiirde de değiştirmeye dayalı bağdaşıklığa rastlanılmamıştır. Bağlaçlara dayalı bağdaşıklık ise sadece “Soylu Bilgi Ağacı” adlı şiirde bulunmaktadır. Şöyle örneklendirilir:

*“Gece **ile** şu gündüzün,
Farkı sensin **öğretmenim.**”* (Soylu Bilgi Ağacı: s.45).

Eksiltiyeye dayalı bağdaşıklık ögesine ise “Anadolu’da Bahar” adlı şiir haricinde diğer iki şiirde de yer verilmiştir:

“(Bizim) Ruhumuza can verir can,
Kütüphane deryam benim.” (Kütüphane: s.10).

“Gönlümüzde (senin) sevgi bağı,
Yıldızısın (sen) al bayrağın.” (Soylu Bilgi Ağacı: s.45).

Yinelemeye dayalı bağdaşıklık ögesine ise yine “Kütüphane ve Soylu Bilgi Ağacı” şiirlerinde şöyle yer verilmiştir:

“.....
Kütüphane dünyam benim.
.....
Kütüphane yuvam benim.
.....
Kütüphane deryam benim.” (Kütüphane: s.10).

“.....
Koku **sensin öğretmenim.**
.....
Taki **sensin öğretmenim.**
.....
Şavkı **sensin öğretmenim.**” (Soylu Bilgi Ağacı: s.44).

Eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık ögesine ise sadece “Soylu Bilgi Ağacı” adlı şiirde yer verilmiştir. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde şiirin, öğretmenliğin önemi ve kutsallığı konusu etrafında işlendiği görülmektedir. Bu yüzden bu ölçütü yeterli derecede uyumludur.

İncelenen şiirlerin hiç birisi konu birliği/sürekliliği taşımamaktadır. Bununla birlikte “Kütüphane” ve “Anadolu’da Bahar” adlı şiirler başlık ve içerik açısından uyumlu iken “Soylu Bilgi Ağacı” adlı metin ise uyumsuzdur. Şiirlerin tümünde bölümler arası uyumdan bahsetmek de güçtür. Bunun nedeni ise ilk dörtlükte işlenen konuların sonraki dörtlüklerde işlenen konularla farklılık göstermesidir. Bu ise şiirin bir bütün olarak algılanmasını engellemekte, kavram karmaşasına yol açabilmektedir.

Tablo 9. Şiirlerin Okur Merkezli Metinsellik Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi

	Kütüphane	Soylu Bilgi Ağacı	Anadolu'da Bahar
Okur Merkezli Özellikler	Metinler amaçlılık ilkesine uygundur.	✓	✓
	Metinler kabul edilebilirlik ilkesine uygundur.	✓	✓
	Metinler bilgisellik ilkesine uygundur. (Öğrenci açısından yeni bilgi sunmaktadır.)	-	-
	Metinler belirgin bir ileti taşımaktadır.	K	K
	Metinlerin iletisi öğrencilerin artalan bilgileri bakımından anlaşılır.	✓	✓
	Metinlerde sınıf düzeyine uygun dil kullanılmıştır.	✓	✓
	Metinler okunabilirlik ilkelerine göre tam iletişim kurulabilir niteliktedir.	-	-

Tablo 9'daki bulgulara göre "Okur merkezli özellikler" açısından 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki incelenen şiirlerin hepsi amaçlılık ve kabul edilebilirlik ilkeleri açısından uygun düzeydedir. Fakat şiirler, yeni bilgiler verme açısından yetersizdir. Bu şiirlerin herkesçe bilindik konuları edebi bir dille anlatması, şiirlerin yeni bilgiler verme konusunda yetersiz kalmasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte "Soylu Bilgi Ağacı" adlı şiir haricindeki diğer iki şiirin belirgin bir iletiyi tam anlamıyla taşıdıklarını söylemek güçtür. Çünkü her mısırda farklı durumlardan ve olgulardan bahsedilmektedir. Bütün bunların dışında kitapta yer alan şiirlerin hepsi öğrencilerin artalan bilgileri bakımından anlaşılır ve aynı zamanda sınıf düzeylerine uygun dil özelliklerine sahiptir.

Şiirlerin düzyazıya göre cümle ve dize yapılarındaki farklılıklar nedeniyle okunabilirlik durumları göz ardı edilmiştir.

Tablo 10. Şiirlerin Diğer Metinsellik Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi

	Kütüphane	Soylu Bilgi Ağacı	Anadolu'da Bahar
Diğer Özellikler			
Ders kitaplarına seçilen metinler yazım ve noktalama açısından uygundur.	✓	✓	✓
Metinler öğrencinin ilgisini çekebilecek özelliktedir.	-	-	-
Seçilen metinler Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygundur.	✓	✓	✓
Seçilen metinler Milli, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlara yer verilmemiştir.	✓	✓	✓
Metinler Türkçe programında belirtilen kazanımları edindirecek özellikleri taşımaktadır.	K	K	K
Metinler görsel öğelerle desteklenmiştir.	✓	-	✓
Metinler Türk toplumunun kültürünü yansıtan özellikler göstermektedir.	✓	✓	✓

Tablo 10'daki bulgular doğrultusunda, şiirlerin tamamının, "Ders kitaplarına seçilen metinler yazım ve noktalama açısından uygundur.", "Seçilen metinler Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygundur.", "Seçilen metinler milli, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlara yer verilmemiştir." özellikleri açısından uygun birer örnek olduğu söylenebilir. "Metinler öğrencinin ilgisini çekebilecek özelliktedir." özelliğini hiçbir şiir karşılayamamaktadır. Şiirlerin anlaşılabilirlik düzeyinin, öğrencilerin bilişsel düzeylerinin altında kalması bunun temel sebebidir. Bununla birlikte şiirlerin Türkçe öğretim programında belirtilen kazanımları edindirecek özellikleri tam olarak taşıdığını söylemek güçtür. Bunda şiirlerin, metinsellik ölçütleri açısından eksiklikler barındırmasının da etkisi büyüktür. Çünkü bu ölçütler açısından eksiklikler barındıran metinlerin/şiirlerin, programdaki kazanımları sağlayabilmesi elbette ki çok zordur. "Soylu Bilgi Ağacı" adlı şiir haricindeki tüm şiirlerde görsel öğelere yeteri kadar yer verilirken bu şiirde görsel öğelere yer verilmemiş olmasının ciddi bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Bütün bunların yanı sıra şiirlerin tümünün Türk toplumunun kültürünü yansıtan özellikler gösterdiği düşünülmektedir. Bu durum şöyle örneklendirilebilir:

*"Hikâyede çatık kaşlar,
Romanda dökülür yaşlar,
Hayat kitaplarla başlar,
Kütüphane sılam benim."* (Kütüphane: s.11).

*"Kalpte ışık, gözlerde fer,
Önde oldun sen her sefer,
Milletimin şan ve zafer,
Taki sensin öğretmenim."* (Soylu Bilgi Ağacı: s.44).

**“Gönül dile gelir kaval sesinde,
Boz martılar düğün yapar Mersin’de,
Isparta’nın renk renk gül bahçesinde,
Bülbüllerin neşesini gör şimdi.”** (Anadolu’da Bahar: s.82).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkçe ders kitaplarında, kendi içerisinde birçok bağlam ve bileşimden oluşan metinlere yer verilmektedir. Bu yazılı metinlerin, metin değeri taşıması için bir takım özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özelliklerin başında metne iletişim işlevi yükleyen ve onu anlaşılır kılan metinsellik ölçütleri gelmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar şöyle sıralanabilir:

6.sınıf Türkçe ders kitabında, 7’si öğretici ve 5’i kurgusal ve 3’ü şiir türünde olmak üzere toplam 15 metin incelenmiştir. İncelenen kurgusal metinlerin yalnızca 1’inin metinsellik ölçütlerinin tamamıyla uyumlu olduğu görülmüştür. Öğretici metinlerin ve şiirlerin hiçbirisi metinsellik ölçütlerine tam olarak uyum sağlamamaktadır. Metinsellik ölçütlerine uyum konusunda, kullanılan metnin öğretici veya kurgusal olması bu uyumu etkilememektedir.

Ders kitabında incelenen on beş metinden sadece Dijon’dan Trabzon’a adlı metinde gönderimsel bağdaşıklık açısından bir uyumsuzluk belirlenmiştir. “Eskici”, “Bayram Yeri”, “Kınalı Keklik”, “Canım Kitap” ve “Mustafa Kemal Atatürk” adlı metinlerin haricindeki diğer metinlerde değiştirmeye dayalı bağdaşıklığa yer verilmemiştir. “Kütüphane” ve “Anadolu’da Bahar” adlı metinler haricindeki tüm metinlerde bağlaçlara dayalı bağdaşıklık ögesine yer verilmiştir. İncelenen metinlerden “Canım Kitap” ve “Anadolu’da Bahar” adlı metinlerde eksiltiyeye dayalı bağdaşıklık belirlenmemiştir. Diğer metinlerde ise bu ögelere yer verilmektedir. Yinelemeye dayalı bağdaşıklık ögesi ise “Nasrettin Hoca”, “Anadolu”, “Hoşgörüler Diyarı Mardin”, “Dijon’dan Trabzon’a” ve “Anadolu’da Bahar” adlı metinlerin haricindeki tüm metinlerde kullanılmıştır. “Nasrettin Hoca”, “Kütüphane” ve “Anadolu’da Bahar” adlı metinlerde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık ögesi kullanılmamıştır. İncelenen on beş metinden sekiz tanesi konu birliği / sürekliliği açısından uygundur. “Çocuk kitaplığında Sabah Tartışması”, “Nasrettin Hoca” ve incelenen üç şiir bu ölçüt ile uyumsuzken, Anadolu adlı metin ise bu ölçüte kısmen uyumludur. “Dijon’dan Trabzon’a” ve “Soylu Bilgi Ağacı” adlı metinler başlık-içerik açısından uyumsuzdur. Bu metinlere verilen başlıklar içerik ile uyum sağlamamakta, dolayısı ile öğrenciler tarafından anlaşılabilirlik konusunda problemler yaşanabilmektedir. “Anadolu” adlı metin paragraf ve bölümler arası uyum ölçütüne kısmen uygun iken, “Nasrettin Hoca” adlı tiyatro metni, mektup türündeki “Dijon’dan Trabzon’a” adlı metin ve incelenen şiirler bu ölçüte uymamaktadır.

Bu konuda yapılmış diğer bir çalışma olan Mert’in (2011) “8.sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Metinsellik Ölçütlerine Uygunlukları” isimli çalışması incelendiğinde, burada sadece bir metinde metinsellik ölçütleri ile uyumun olduğu görülmektedir. Güven, Bal ve Halat (2014)’ın yapmış olduğu 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ise hiçbirinin metinsellik ölçütleriyle tam anlamıyla uyumlu olmadığı görülmektedir. Bu çalışmada ise sadece tek bir metnin (Eskici) metinsellik ölçütlerine uyduğu, diğer metinlerin ise bu metinsellik ölçütlerini tam olarak karşılamadığı belirlenmiştir.

Demir'in (2012) yapmış olduğu "İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Metinlerinde Yer Alan Değer Unsurlarının Eşdizimsel Örüntülemeler Açısından Görünümleri" adlı çalışmada ders kitaplarındaki metinler, metinsellik ölçütlerinden birisi olan eşdizimliliğe göre yeterli düzeyde olduğu belirtilmekteydi. 6. sınıf ders kitaplarında ise eşdizimliliğin bir kurgusal metin ve iki şiir haricinde bütün metinlerde kullanıldığı görülmektedir. Metinsellik ölçütlerinin okur merkezli özelliklerinden ikisi olan bilgisellik ilkesi ve sınıf düzeyine uygunluğun incelendiği "Türkçe Öğretimine Epistemolojik Bir Yaklaşım" adlı çalışmada Onan ve Arısoy (2013), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin bu iki ölçütle de paralellik göstermediğini belirtmişlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitabında yapılan incelemeye göre 2 metnin metinsellik ölçütlerinden bilgisellik ilkesine kısmen uymadığı, 5 metnin ise bu ilkeye hiçbir şekilde uymadığı görülmüştür. Metinler sınıf düzeyine ise uygundur.

Okur merkezli ölçütler açısından incelendiğinde, 15 metinden 2 tanesi amaçlılık ilkesi açısından uyumsuzdur. 15 metinden 5 tanesi bilgisellik ilkesi açısından uyumsuzken 2 metin de kısmen uyumludur. 15 metinden 2 tanesi belirli bir ileti taşıma ilkesine göre uyumsuzken, 2 metin de kısmen uyumludur. 15 metinden Dijon'dan Trabzon'a adlı metin "metin öğrencilerin artalan bilgileri açısından anlaşılabilir." ilkesine kısmen uymaktadır. Diğer metinler ise bu ölçüte uymaktadır. Metinlerin okunabilirlik durumlarına bakıldığında kurgusal metinlerden (Eskici) ve öğretici metinlerden (Anadolu) sadece birer metnin okunabilirlik durumları 6. sınıf okunabilirlik düzeyi olan "Bağımsız Okuma" iken, diğer metinlerin okunabilirlik durumlarının öğrenci seviyelerine uygun olmadıkları (Eğitsel Okuma ve Engelli Düzey) tespit edilmiştir.

6.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, diğer ölçütler bölümünde yer alan alt başlıklar (yazım ve noktalamaya uygunluk, ilgi çekicilik, MEB'in temel amaç ve ilkelerine uygunluk, milli, kültürel ve ahlâki değerleri yansıtmaya, Türkçe eğitim programındaki kazanımlarla uygunluk, görsel öğelere yer verme, Türk toplumunun kültürünü yansıtmaya) açısından incelendiğinde ise 15 metinden 4 tanesi ilgi çekicilik ilkesine uymazken 1 metin de bu ilkeyle kısmen uyumludur. 15 metnin 3 tanesi Türkçe Eğitim programına uygunluk ilkesiyle kısmen uyumludur. İncelenen 15 metnin 2'sinde görsel öğeleri barındırma ilkesi açısından uyumsuzluk tespit edilmiştir. 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki 15 metnin sadece 1'inde Türk toplumunun kültürünü yansıtan özelliklere yer verilmemiştir.

6.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin, metinsellik ölçütleri ve okunabilirlik özellikleriyle uyum durumunun değerlendirildiği bu çalışmada, metinlerin, metinsellik ölçütleri dikkate alınarak oluşturulmadıkları veya seçilmedikleri görülmektedir. Bu tespit Güven, Bal ve Halat (2014)'ün "Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Metinsellik Ölçütleri Açısından Uygunluklarının İncelenmesi" başlıklı çalışmayla örtüşmektedir. Metinsellik ölçütlerinin bir metnin anlaşılması, yararlılığı ve düzenliliği açılarından birçok katkıları vardır. Bu doğrultuda Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerin, bu özelliklerin sadece bir kısmını değil, hemen hemen tüm özelliklerini taşıyan metinler arasından seçilmesi uygun görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında incelenen 15 metinden sadece 1 metnin metinsellik ölçütleri ile tam olarak uyum sağladığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin her biri bu maddelere göre incelendiğinde öğretici metinlerin metinsellik ölçütlerine kurgusal metinlerden daha çok uyduğu görülmektedir. Şiirlerde bu uyumdan söz etmek ise bir hayli güçtür. Ayrıca metinlerin okunabilirlik açısından da öğrenci düzeyine uygun olmadığı görülmektedir. Öğrencinin metni net bir biçimde anlayamaması, onun dilimize ait özellikleri tam olarak edinmemesine ve dolayısıyla da

Türkçeyi doğru kullanamamasına sebep olacaktır. Buradan hareketle araştırma sonucunda şu öneriler getirilebilir:

- Türkçe derslerinde ders kitapları ana ders materyalini oluşturmaktadır. Dolayısı ile öğrencilerin bu ders için belirlenen hedef kazanımlara ulaşabilmeleri için ders kitabı içerisindeki metinlerin öğrencinin bilişsel gelişimine ve ilgi alanlarına uygun olması, kültürel değerlere aykırı olmaması, türünün niteliklerini yansıtması ve öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunması gerekmektedir. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarına metin seçiminde mutlaka metinsellik ölçütlerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

- Okuma yoluyla elde edilecek bir beceri diğer dil becerilerini de dolaylı olarak etkileyeceğinden ders kitaplarına seçilecek metinlerin okunabilirlik durumlarının da öğrenci seviyesine uygun olması gerekmektedir. Bu nedenle ders kitaplarına seçilecek metinlerin okunabilirlik durumlarının da öğrenci seviyesine uygunluğu mutlaka kontrol edilmeli ve metinler buna göre kitaplara alınmalıdır.

- Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler küçük yapı, büyük yapı ve üst yapı açısından incelenmeli, özellikle bağdaşıklık araçlarının kullanımı ve metin içindeki rolünü belirleyebilecek çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbayır, S. (2007). *Cümle ve metin bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aksan, M. & Aksan, Y. (1991). Metin kavramı ve tanımlar, *Dilbilim Araştırmaları*, 90-104. Ankara: Hitit Yayınevi.
- Aksan, D. (1999). *Anlambilim-anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aktulum, K. (1999). *Metinlerarası ilişkiler*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Aydın, İ. S. & Yangil, M. K. (2013). Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin Edimsel Sınıflandırılması. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1):829-841.
- Aydın, İ. & Torusdağ, G. (2013). Lamartine'in Göl 'le Lac' Şiirine Metindilbilimsel Bir Yaklaşım. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,8(10):105-114.
- Balcı, H. A. (2006). Metindilbilim açısından bir çözümleme. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(2): 191-204.
- Beaugrande, R. A. D. & Dressier W. (1981). *Introduction to text linguistics*. London: Longman Group Company.
- Coşkun, E. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin Kurgusal anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Coşkun, E. (2007). *Yazma becerisi. İlköğretimde Türkçe öğretimi*. (Editorler: A. Kırkkılıç, H. Akyol). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Coşkun, E. (2011). Türk ve göçmen öğrencilerin yazılı anlatımlarında metin bağdaşıklığı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2): 881-889.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilim Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalı.
- Dilidüzgün, Ş. (2009). Yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan ilköğretim Türkçe öğretim programı ve ders kitaplarında metin-odaklı görevlerin yeri, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S: 17, s. 275-291.
- Demir, T. (2012). İlköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye metinlerinde yer alan değer unsurlarının eşdizimsel örüntülemeler açısından görünüşleri. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,7(2):1063-1078.
- Günay, D. (2013). *Metin bilgisi*. İstanbul. Papatya Yayınları.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. & Taşgın, S. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güven, A. Z. & Bal, M. & Halat, S. (2014). "Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Metinsellik Ölçütleri Açısından Uygunluklarının İncelenmesi", *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, C.10, s. 3, s. 739-763.
- Hartman, D. & Allison, J. (1996). *Promoting inquiry-oriented discussions using multiple texts*. In L.B. Gambrell & J.F. Almasi (Eds.). *Lively discussions: fostering engaged reading*. Newark, DE: International Reading Association.
- İşeri, K. (2011). "Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik özellikleri". Editör: Hakan Ülper. *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeler (s.91-113)* (2. Basım) . içinde.Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kılıç, V. (2002). *Dilin işlevleri ve iletişim*. Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Kıran, Z. (2001). *Dilbilime giriş*. Ankara: Seckin Yayıncılık.
- Mert, E. L. (2011). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunlukları, *Dil Dergisi*, 153: 7-23.
- MEB (2012), *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*, Ankara. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Miles, M. B. & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage Publication.
- Onan, B. ve Arısoy, M.A. (2013). Türkçe öğretiminde epistemolojik bir yaklaşım. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 77-91.
- Oralış, M. ve Ozil, Ş. (1992). Metindilbilimsel yaklaşımla yazınsal bir metni çözümleme denemesi. *Dilbilim Araştırmaları*. Ankara: Hitit Yayınları.

- Özkan, B. (2004). Metindilbilimi, metindilbilimsel bağdaşıklık ve Haldun Taner'in "onikiye bir var" adlı öyküsünde metindilbilimsel bağdaşıklık görünümleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13/1, 167-182. 4.
- Seale, J. R. (2000). Söz Edimleri. (Çev. Levent Aysever) Ankara: Ayraç Yayınları.
- Şenöz, C. (2005). *Metindilbilim ve Türkçe*. Multilingual. İstanbul.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük*. On birinci basım. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tosunoğlu, M. & Arslan, M. M. & Karakuş, İ. (2001). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. & Jahiç, N. (2008). "Vire" hikayesi üzerine metindilbilimsel bir inceleme. SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, S:15, 30-41.
- Yılmaz, E. & Topal, Z. (2010). Türkçe öğretiminde metinbilimsel çözümleme yönteminin uygulanması. *Türklük Bilimi Arastirmalari Dergisi*, 15(27).
- Yılmaz, Ö. (2012). *11. sınıf öğrencilerine ait Kurgusal metinlerin bağdaşıklık ve tutarlık açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bülent Ecevit Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.